

Національна академія управління

ТРАНСКОРДОННЕ СПІВРОБІТНИЦТВО
ЦЕНТРАЛЬНОЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІКИ 2013–2014

[матеріали VII міжнародної науково-практичної конференції,
м. Київ, 24 січня 2014 року]

Київ – 2014

Іван Михайлович Чучка

*доцент кафедри менеджменту та управління економічними процесами
Мукачівського державного університету, к.е.н., доц., закордонний член
Угорської академії наук*

ТРАНСКОРДОННЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ЦЕНТРАЛЬНОЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН

В умовах глобалізації міжнародних відносин, що ґрунтувалися на принципах державного суверенітету, зростання транснаціональної структури і формування багатосторонньої системи міжнародних відносин, Європейські країни стали перед необхідністю пошуку нової системи безпеки, більш адекватної до нових умов, ніж простий перегляд балансу сил, що був характерний для Європи починаючи з Вестфальського миру 1948 року.

Намагаючись запобігти міжнародним конфліктам у Європі, відомі Європейські мислителі й політичні діячі все частіше схилилися до думки про необхідність обмеження державного суверенітету. Розглядаючи державу та її інститути як першопричину міждержавних суперечностей, що спричиняють воєнні конфлікти прихильниками «Єдиної Європи» висловлювали за необхідність утворення наднаціонального об'єднання яке керувалося б насамперед соціальними інтересами, а не інтересами окремих держав. Ця мета залишалася незмінною протягом століть. Змінювалися тільки завдання, форми та методи досягнення такого об'єднання.

У процесі Європейської інтеграції, починаючи з 90-х років минулого століття, спостерігається зростання ролі регіональної політики. Тривалий час її вважали допоміжним напрямом діяльності Європейського Союзу, необхідним лише для досягнення прогресу в стратегічно важливих сферах. Нині цей важливий вид політики є самостійним і важливим напрямом діяльності інститутів ЄС, засобом залагодження соціально-економічних диспропорцій у рівнях розвитку державами та їх регіонами.

Розширення ЄС за рахунок країн Центральної та Східної Європи не лише вносить принципові зміни в геополітичну карту Європи, яка поступово перетворюється на суспільне регіональне інтеграційне об'єднання, а й змушує Європейський Союз вносити суттєві корективи

до інтеграційної стратегії, в тому числі стосовно відносин із країнами, які стають його новими сусідами.

Останнє розширення Європейського Союзу не лише поставило питання на порядок денний необхідність пошуку нових більш досконалих та ефективних механізмів і напрямків розвитку інтеграційного процесу, як у плані інституційної реформи та співробітництва в питаннях спільної зовнішньої політики, а й вимагає визначення його сучасної глобальної та регіональної ролі формування стратегії, що спирається на нову концепцію кордонів Євросоюзу.

Сучасний стан розширення ЄС поставив питання не тільки визначення географічних меж інтегрованої Європи, а сформування нової Європейської стратегії відносин із країнами, що стають його новими сусідами.

Ліссабонська сесія Європейської Ради визначала, що ЄС опинився віч-на-віч із новим – якісним стрибком у світовій економіці детермінованим глобалізацією й формуванням постіндустріальної економіки, заснованої на знаннях. Зміни стосуються всіх без винятку сторін життя людини і вимагають радикальної трансформації європейської економіки. Єворада поставила «нове стратегічне завдання» на наступне десятиліття перетворення економіки, ЄС у найбільш конкурентоспроможну й динамічну економіку у світі, здатну до стійкого зростання в умовах збільшення кількості й якості робочих місць і посилення соціальної згуртованості [1].

Розвиток завдань, які стоять перед ЄС на початку XXI ст., ускладнило його кардинальне розширення на Схід, що детермінувало радикальну інституційну реформу Євросоюзу. З 1 грудня 2011 р. набув чинності Ліссабонський договір, який посилив дієвість Євросоюзу та його можливості досягти свої цілі спростивши механізм управління в ЄС, а також зміцнив Європейську демократію.

Європейська інтеграція – магістральний напрям розвитку і є рушійною силою процесу об'єднання Європи.

Важливим уроком Євроінтеграції є необхідність повсякчасного погодження інтересів, які беруть участь у даному процесі.

Одним із важливих чинників розвитку інтеграційних процесів у Європі є міжнародна співпраця, яка існує у різних формах і на багатьох рівнях:

- центральному – міждержавна співпраця, яку здійснюють центральні інституції держави;
- регіональному – співпраця регіональних органів влади різних держав;
- локальному – співпраця органів місцевого самоврядування окремих країн.

На найнижчому та середньому рівнях дві основні форми міжнародної співпраці можна окреслити за допомогою понять «транскордонне співробітництво» та «міжрегіональна співпраця». Суть першого з них і полягає у співробітництві між регіональними та місцевими органами влади, які розташовані на території прилеглих держав. Термін «міжрегіональна співпраця», натомість, окреслює контакти між регіональними органами влади різних держав як необов'язково межують між собою. У літературі часто вживається також поняття «прикордонне», «єврорегіональне» співробітництво. Ці категорії мають багато спільного, але для кожного з них характерна своя специфіка. Спробуємо з'ясувати їх сутність та особливості.

Якщо термін «прикордонне співробітництво» частіше вживається для позначення прикордонного економічного співробітництва територій двох сусідніх держав, то поняття «транскордонне співробітництво» («trans» у перекладі означає «пере-» і власне передає переміщення, перенесення), включаючи економічне співробітництво, є значно ширшим.

Прикордонне співробітництво трансформується у транскордонне тоді, коли контакти місцевих спільнот підкріплені співпрацею органів місцевого самоврядування.

Транскордонне співробітництво – специфічна сфера політичної, зовнішньоекономічної, екологічної, культурно-освітньої та інших видів діяльності, яка здійснюється на регіональному рівні. Таке співробітництво охоплює всі перелічені форми діяльності і спрямоване на якомога активніше їх використання. Воно має і низку особливостей, що визначені наявністю кордону та необхідністю його облаштування, спільним використанням природних ресурсів і спільним вирішенням проблем екологічної безпеки, активнішим спілкуванням населення сусідніх держав та особистими зв'язками людей, а також інфраструктуру (дороги, зв'язок, сфера обслуговування тощо).

Транскордонне співробітництво здійснюється у межах компетенції територіальних громад або органів влади, визначеної внутрішнім законодавством. Транскордонне співробітництво певною мірою спрямоване на подолання негативних наслідків існування кордонів і вирішення низки проблем, що виникають на прикордонних територіях через їх розташування на окраїнах національних держав, а також повинне поліпшувати умови життя населення у цих регіонах.

Отже, транскордонне співробітництво – це процес, за допомогою якого суміжні регіони або місцеві органи влади на території по різні боки кордону об'єднують свої зусилля з метою спільного вирішення проблем. З цієї дефініції можна виокремити дві основні ознаки, які характеризують це співробітництво:

- 1) сусідьскість контактів, тобто співробітництво стосується прикордонних територій держав-сусідів;
- 2) регіональний або локальний рівень співпраці.

Основними передумовами розвитку транскордонного співробітництва є:

- історичні передумови (національні кордони держав розділили історичні спільноти, райони їх проживання та етнічні групи, але не спричинили їх зникнення. Історичні підстави підсилюються схожістю географічних і структурних умов територій, які ініціюють транскордонне співробітництво);

- політичні передумови (транскордонне співробітництво є для держав Європи важливою складовою процесу європейської політичної інтеграції. Це, насамперед, пов'язано зі зміною поняття кордону та зменшенням ефекту бар'єру державних кордонів);

- економічні передумови (необхідність економічної активізації прикордонних регіонів і отримання економічної вигоди від цього – найважливіша підстава транскордонного співробітництва);

- соціологічні (суспільні) передумови (основною суспільною метою співпраці є налагодження позитивних відносин між людьми, з урахуванням культурних відмінностей прикордонних регіонів).

Транскордонне співробітництво відображає динаміку міждержавних відносин: від найнижчого рівня – епізодичних прикордонних контактів, до найвищого – прикордонної інтеграції.³

Прикордонна інтеграція – це тісні міжнародні зв'язки, особливо економічні, між суб'єктами (переважно юридичними) прикордонних територій, що регулюються системою правових угод тривалого характеру. Рівень прикордонної інтеграції відповідає стану взаємозалежності соціально-економічних систем прикордонних територій держав, що у підсумку визначається рівнями міжнародного поділу та інтеграції праці.

Єврорегіональну співпрацю можна окреслити як особливу форму транскордонного співробітництва, що відрізняється вищим рівнем інституціоналізації структур співробітництва.

Отже, транскордонне співробітництво країн «Центральної і Східної Європи в сучасних умовах буде розвиватись в рамках Програм, які будуть затверджені і підтримані як державними органами Європейського Союзу, так і Урядом тих країн, що будуть приймати участь у реалізації даних програм.

1. Грудон В.М. Європейська безпека XXI століття: форми і принципи // Трибуна. – 2001. – №3–4. – С. 28–29.
2. Копійка В.В., Шинкаренко Т.І. Європейський Союз: історія і засади функціонування: Навч. посібник / За ред. Л.В. Губерського. – 2-ге видання, випр. і доопрац. – К.: Знання, 2012. – 429 с.
3. A horvat madjar hatarol arnjulo kapcsolatok politika i foldzajzi sajatoossagaj az eses teruleti sznteren Budapest, 2010.
4. A madjar-Szerb hatarmenti terseg tarsadalmi integracions agazati strategijanark megalapozo dokumentna. RTT. Serbia. MTA RKK, Hungary 2011 Hyngarij-Serbia IPA Cjross – border-Cooperation Programme.
5. Az jstrak-madjar katarujio // www.ropint-tark.eu.
6. Europejska Wspolpracj Terjtoriajna 2007–2013. Europa Srodkova Program Operayjnij – maj. 2007.
7. Grass – Border – Cooperation – European Neighborhood Partnership Instrument.
8. Kovach, A.D. Terulefejleszresi hihivavor a cszerb – Madjar hatar menti tersegben // hovatzcsa.skr.
9. Madjarorszag – Slovakia – Romania – Ukraina Hataron Atnjulo Egjutt mukodesi Program 2007–2013. Kozos Operativ Program.
10. Madjar-Slovak, A. Koztersasag hatar menti regional elemzese // www.hungari-slovakia.
11. Mati, A. (2009). Madjar regionalis politika es intezmenjrender a hatarmuenti e gjuttmukodeser menedzseliese ben. Budapest.
12. Program mspolpracj transranicznej Litva-Polska-Kospa 2007–2013.
13. Program Operagjnij Wspolpracj Transraniczny Polska (Wjjenodztwo Lubuskie). – Branderburgia 2007–2013. Ramach «Europejskiej spolpracj Terjtorialniej» – Zatnierczoni 25 marka 2008.
14. Program wspolpracj transranisznej Polska-Bialorus-Ukraina 2007–2013.
15. Slovenia-Magjarorszag Hataron Atnjulo Egjuttmukodes 2007–2013.

Тезиси надійшли до редакції 31.01.2014.